

การศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างเสริมชุมชนต้นแบบด้านความสมดุลทางการเงิน หมู่บ้านตาเกษ ตำบลตาเกษ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

Preliminary Research for Model Community Building Possibility Balance in Taket Community, Taket Subdistrict, Utumpornpisai District, Sisaket Province

สุภัทธร ทวีจันทร์¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทพื้นที่ของหมู่บ้านตาเกษ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ 2) ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินชีวิตประจำวันในหมู่บ้านตาเกษ เป็นการวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการโดยประชาชนมีส่วนร่วม เน้นระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนบ้านตาเกษ พบว่า ประชาชนบ้านตาเกษ มีการจัดสวัสดิการกองทุนต่างๆ ในหมู่บ้าน โดยจะเป็นแหล่งในการหาเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิก ช่วยในเรื่องการส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่ม ระดมเงินออม ส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์และให้สมาชิกกู้ยืม และพบว่าไม่มีปัญหาด้านการพนันที่ถือเป็นรายจ่ายที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ถือเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการสร้างความมั่นคงของชีวิตที่ดี นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังมียุทธศาสตร์ในการส่งเสริมให้น้ำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในครัวเรือน โดยเน้นการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ลดละเลิกอบายมุข ส่งเสริมการปลูกผักสวนครัว และประกอบอาชีพเสริม เช่น ทำสวน ไร่บ้าง เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน ประชาชนในชุมชนยังมีแนวคิดร่วมกันในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้สืบทอดและอนุรักษ์ไว้ จากปราชญ์ชาวบ้าน อาทิเช่น ความสามารถ จักรสานไม้ไผ่ ทอผ้าไหม การเพาะปลูก และขยายพันธุ์ด้วยการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ ปัญหาและอุปสรรคพบว่า ภายได้สภาพทางสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูงขึ้นทำให้ประชาชนเริ่มที่จะให้ความสำคัญต่อวัตถุนิยมเพิ่มขึ้น ทำให้หนี้สินต่อครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจและผลกระทบของอาชีพที่ค่อนข้างมีข้อจำกัดในเรื่องของความหลากหลายของรายได้ และขาดงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งหมู่บ้านต้องเป็นผู้หาทางแก้ไขปัญหาด้านเงินทุนเงิน โดยใช้วิธีการร่วมบริจาคหรือการทำผ้าป่า กฐิน เพื่อรวบรวมเงินทุนสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่หมู่บ้านได้จัดทำขึ้น แต่คนในชุมชนมีความสามัคคีกันและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานดี ที่สำคัญประชาชนมีการนำแนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแต่ละครัวเรือน และอยู่แบบปณิธานพี่น้อง ทำให้เมื่อมีการขอความร่วมมือมักจะได้รับความเต็มใจและพร้อมเพรียง ถือเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาต่อยอดการสร้างเสริมชุมชนต้นแบบด้านความสมดุลทางการเงินต่อไป

คำสำคัญ : ชุมชนต้นแบบ ความสมดุลทางการเงินของหมู่บ้าน บริบทหมู่บ้านตาเกษ

¹ อาจารย์โปรแกรมวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ Dr.suphatsorn@windowsslive.com

Abstract

Objectives of this research are 1) study area context of Taket community Utumpornpisai district, Sisaket province 2) study problems and obstacles of daily living in TaKet community. This research is an action research by using people involvement focusing on qualitative research rules. Research's result will be information base in analyzing possibility of promoting model community in financial balance. The sample were people at TaKet community. Research's result found that people at TaKet community has many welfares in the village. Thus, it is a way to find working capital for members, supporting group activity, savings mobilization, promoting public interest activity and giving loans to members. Moreover, research found that there is no gambling problem, which is an expense that has no benefit. Thus, it is a strong community that builds strong lives. Furthermore, community leader has planned to promote sufficient economy philosophy to apply to household. By focusing on reducing unnecessary expenses, reducing and quitting allurements, promoting homegrown vegetable plantation, and working part-time such as gardening, employing to add more income to household. People in the community have mutual idea to pass on local knowledge to the next generation to carry on and preserve from local scholars. For examples, ability to do bamboo wicker, weaving silk, cultivation and breeding new agricultural theory. However, under the various problems such as social situation that has progress in high-technology, people tend to favor materialism. Perhaps households tend to have more obligations. Due to the fact that economic situation and the effects of occupation that has limit on various incomes and lack of supporting budget from government. Therefore, the community has the way to solve capital's problem by donating money and making merit to gather supporting money from various projects of the community. However, people in the community are harmonized and collaborated. More importantly, people has sufficient economy idea in each household and giving the brothers and sisters. Therefore, when asking for cooperation, people are willing to help, which is a model group in continuous development in building possibility of financial balance.

Keywords : Model Community, Financial Balance, Taket Subdistrict

บทนำ

ประเทศไทยได้ มีการปรับทิศทางการพัฒนาประเทศโดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เริ่มตั้งแต่ฉบับที่ 1-10 ระหว่าง พ.ศ. 2504-2554 รวมระยะเวลา 50 ปี เพื่อเป็นแนวทางเชิงประจักษ์ในการบริหารประเทศให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้ประเทศมีความเจริญขึ้นอย่างเรื่อยๆ ตามลำดับ และในปัจจุบันกำลังใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2560) โดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-10 ได้อัญเชิญ “แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่” ที่มีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 มาเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและบริหารประเทศตลอดเวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปกครองแผ่นดินไทย ทรงริเริ่มหลักเศรษฐกิจพอเพียงทฤษฎีใหม่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการหลวง เพื่อให้พสก

นิกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความสุขอย่างยั่งยืนด้วยวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ประชาชนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข สังคมมีความเข้มแข็งและประเทศชาติมั่นคงโดยมุ่งยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ มุ่งสร้างความสมดุลเพื่อความยั่งยืน หรือเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและสังคมโดยรวมเป็นแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งภายในและภายนอกที่เห็นได้เด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ ไปสู่สถานการณ์ที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

“การบัญชีครัวเรือน (Home Accounting)” เป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งในแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการส่งเสริมให้นำมาประยุกต์และบูรณาการเข้ากับชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนสามารถทราบประเภทของรายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน แล้ววางแผน ประเมินการดำเนินงานทางการเงินเพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นทำให้เกิดการประหยัดและการออม และในที่สุดมีเงินเหลือเพียงพอที่จะสามารถชำระแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างยั่งยืน (ภัทรา เรืองสินธิญา, 2554) ซึ่งหน่วยงานต่างๆ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาชุมชน และสถาบันการศึกษา เป็นต้น ต่างให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ด้วยการจัดทำคู่มือประกอบการบันทึกบัญชีครัวเรือนที่แตกต่างกัน ภายใต้วัตถุประสงค์ทิศทางเดียวกัน และในงานวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์รูปแบบตามสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งมีลักษณะรูปแบบการบันทึกบัญชีที่เหมาะสมต่อบริบทของชุมชนสามารถตอบสนองความเข้าใจ และการจัดทำของประชาชนมากที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายยุทธศาสตร์ของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งมีทิศทางและแนวทางในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย คือ มุ่งพัฒนามหาวิทยาลัย ให้เป็นแหล่งความรู้และที่พึ่งของท้องถิ่นและภูมิภาค เสริมสร้างคุณภาพคน ครบวงจร ชุมชน สังคมไทยให้เข้มแข็งยั่งยืน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งนี้ หนึ่งในยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย คือ การวิจัยและการให้บริการวิชาการที่มีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น โดยมีกลยุทธ์การพัฒนางานวิจัยและการบริการวิชาการในด้าน (1) พัฒนางานวิจัยด้านปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน โดยมีหน่วยงานสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้าและวิจัยที่ชัดเจน จัดหาทุนสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและพอเพียงต่อความต้องการ (2) ส่งเสริมงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และด้านสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงหน่วยงานสถาบันและชุมชนในพื้นที่ (3) พัฒนาการบริการวิชาการในเชิงรุกและครบวงจรให้ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากรและภาคส่วนต่างๆ และ (4) พัฒนางานบริการวิชาการแก่ชุมชน ให้บริการชุมชนในการสืบค้นข้อมูล จัดอบรมให้บุคลากรเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการวิจัยเพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (งานวิจัยและพัฒนา, 2555) ประกอบกับแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 11 ของสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการวิจัยแห่งชาติปี 2555 – 2559 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2555) ได้ให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศและแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง วัฒนธรรมสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต สวัสดิการเพื่อความมั่นคงของชีวิต ตลอดจนการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การสร้างความเข้มแข็งและการสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคมรวมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจน ระดมการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อ

ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” ดังนั้น การให้บริการวิชาการแก่สังคม จึงถือเป็นภาระหน้าที่หลักประการหนึ่งของมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็น สถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษา เพื่อเผยแพร่วิชาการซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตได้ดีขึ้น

การติดตามผลการให้บริการวิชาการอย่างต่อเนื่องหลังโครงการบริการวิชาการของโปรแกรมวิชาการบัญชีที่ได้จัดทำขึ้นในชื่อโครงการบริการวิชาการสู่ชุมชน การจัดทำบัญชีครัวเรือน “ความรู้ ปรัชญา สู่การปฏิบัติ” พบว่า ประชาชนยังคงมีความต้องการที่จะให้มหาวิทยาลัยฯ เข้ามาส่งเสริมกำกับติดตาม และเป็นพี่เลี้ยงในเรื่องของการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความสมดุลทางการเงิน เนื่องจากว่า ส่วนใหญ่หน่วยงานราชการที่ออกมาบริการวิชาการ มักจะขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น หากมหาวิทยาลัยจะออกมาให้บริการ ประชาชนก็มีความยินดีที่จะเข้าร่วมโครงการเนื่องจากได้รับประโยชน์จากการบริการทางวิชาการครั้งนี้มากความรู้ที่ได้รับไปสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและอนาคตได้ โดยเชื่อมั่นว่าหากสามารถที่จะจัดทำอย่างเป็นระบบได้ก็จะทำให้มีระเบียบในด้านรายรับและรายจ่ายมากขึ้น จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยเรื่องการศึกษาเบื้องต้นเพื่อหาแนวทางสร้างเสริมชุมชนต้นแบบด้านความสมดุลทางการเงินหมู่บ้านตาเกษ ตำบลตาเกษ อำเภอกุหลาบหมื่น จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสมดุลด้านการใช้ชีวิตประจำวันทางการเงิน ทราบปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการส่งเสริมการบริหารจัดการด้านการเงิน และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสร้างชุมชนต้นแบบด้านความสมดุลทางการเงิน ซึ่งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ คือ สามารถที่จะเสริมสร้างชุมชนต้นแบบด้านความสมดุลทางการเงินในชุมชนบ้านตาเกษ ตำบลตาเกษ อำเภอกุหลาบหมื่น จังหวัดศรีสะเกษ ตลอดจนขยายผลความสำเร็จไปยังพื้นที่อื่นๆ และสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานตรวจบัญชีศรีสะเกษ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น อีกทั้ง สามารถนำผลการวิจัยไปประกอบการส่งเสริมนโยบายการจัดทำบัญชีครัวเรือนในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสนับสนุนด้านงบประมาณหรือกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์การบริหารงานต่อไป

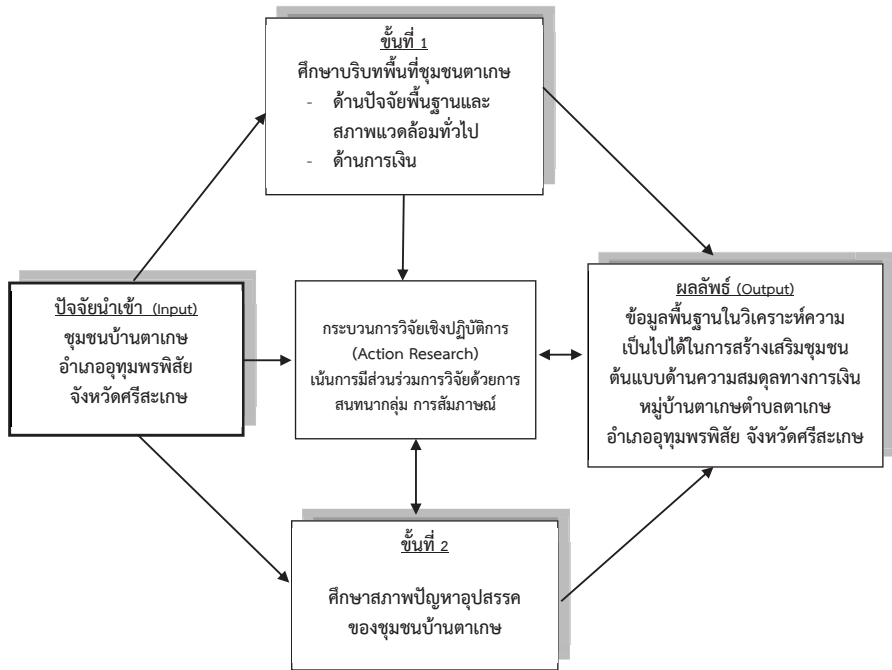
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ของหมู่บ้านตาเกษ ตำบลตาเกษ อำเภอกุหลาบหมื่น จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินชีวิตประจำวันในหมู่บ้านตาเกษ ตำบลตาเกษ อำเภอกุหลาบหมื่น จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเสริมสร้างชุมชนต้นแบบด้านความสมดุลทางการเงินในชุมชนบ้านตาเกษ ตำบลตาเกษ อำเภอกุหลาบหมื่น จังหวัดศรีสะเกษ

ผลประโยชน์งานวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการส่งเสริมชุมชนบ้านตาเกษสู่ชุมชนต้นแบบด้านความสมดุลทางการเงินต่อไป

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample)

กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านตาเกษ ตำบลตาเกษ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 50 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลตาเกษ, 2557) และเนื่องจากการเก็บแบบสอบถามโดยการลงพื้นที่กับกลุ่มประชาชนนั้น ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะทำการควบคุมปัจจัยภายนอกที่อาจมีผลกระทบต่อกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมประจำวัน ภาระหน้าที่ และการให้ความร่วมมือ เป็นต้น จึงได้ทำการกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ โดยมีทั้งหมด 3 เกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) กลุ่มตัวอย่างต้องเป็นครัวเรือนที่มีความสนใจในการเข้าร่วมโครงการอย่างแท้จริง 2) กลุ่มตัวอย่างต้องมีความสามารถด้านการเขียนอ่าน และการคิดคำนวณ เพื่อทำการบันทึกข้อมูลครัวเรือนให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันได้ และ 3) กลุ่มตัวอย่างต้องสามารถเข้าร่วมโครงการทุกครั้งที่มีการจัดเวทีวิจัยในพื้นที่ได้ ทั้งนี้ เพื่อทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปด้วยความสะดวกเรียบร้อยตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ (Clark et al., 2003) ทำให้พบสรุปมีกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการวิจัยตามโครงการทั้งสิ้น 40 ครัวเรือนจาก 50 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัย คือ ชุมชนบ้านตาเกษ อำเภอกุหลาบบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยเน้นการพัฒนาหรือการแก้ปัญหา โดยอาศัยการทำงานร่วมกันของผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย นักวิจัยชุมชนและประชาชนกลุ่มตัวอย่าง โดยมุ่งศึกษาสภาพทั่วไปในชีวิตประจำวัน วิเคราะห์ปัญหา เพื่อหาความเป็นไปได้ในการสร้างวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้านความสมดุลทางการเงินให้เกิดเป็นชุมชนต้นแบบความสมดุลทางการเงินชุมชนบ้านตาเกษ ตำบลตาเกษ อำเภอกุหลาบบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ผลการปฏิบัติทางด้านการเงินมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่มีได้

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

เริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2556 – ตุลาคม 2557 รวมจำนวน 12 เดือน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) มีลักษณะเป็นการวิจัยและพัฒนา ด้วยการลงสำรวจเชิงพื้นที่โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Action Research) (Bogdan and Biklen, 2003) ระหว่างผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน วิทยากรกระบวนการชุมชน โดยคณะนักวิจัยได้ลงพื้นที่ตามแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อทราบรายละเอียดเชิงลึกเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษาแบบมีเป้าหมายที่ชัดเจน เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างทีมงานนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย นักวิจัยชุมชนและประชาชนกลุ่มตัวอย่าง โดยมุ่งศึกษาสภาพพื้นฐานในดำเนินชีวิตประจำวัน สภาพปัญหาและอุปสรรค เพื่อนำมาวิเคราะห์ ความเป็นไปได้ในการสร้างชุมชนต้นแบบความสมดุลทางการเงินในชุมชนบ้านตาเกษ ตำบลตาเกษ อำเภอกุหลาบบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ต่อไป

ขั้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง ผู้วิจัยจะมีการติดต่อประสานงานก่อนที่จะลงพื้นที่ทุกครั้งกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตาเกษ หรือผู้รับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกระบวนการต่างๆ ที่จะดำเนินการในการลงพื้นที่ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ความเข้าใจ และการประสานงานที่ระหว่างหน่วยงานกับกระบวนการดำเนินการของผู้วิจัย ผู้วิจัยใช้กระบวนการสัมภาษณ์เป็นกระบวนการแรกของการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้ช่วยวิจัยจะทำสอบถามกับชาวบ้านในชุมชนบ้านตาเกษ โดยเน้นการใช้ภาษาถิ่น เนื่องจากต้องการให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถสื่อสารและเป็นการแสดงความเป็นกันเองระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามปลายเปิดที่เน้นให้ชาวบ้านแสดงรายละเอียดให้มากที่สุดโดยใช้คำอย่างไร้ทำไม เพราะเหตุใด ใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 10-20 นาที ต่อคน/กลุ่ม และผู้ช่วยวิจัยจะทำการจดบันทึกข้อมูลระหว่างการสนทนา ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุมาก อาจจะมีปัญหาในเรื่องการอ่าน การเขียน ทำให้ระหว่างการสนทนา ผู้วิจัยจะต้องใช้คำพูดที่เข้าใจง่ายและทวนคำถามและคำตอบทุกครั้ง ก่อนที่จะทำการสรุปผลอีกครั้งระหว่างการจดบันทึกการสนทนา หลังจากนั้นก็จะมีการตรวจสอบ ความถูกต้องของคำตอบโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามรับทราบรายละเอียดอีกครั้งว่าไปตรงกับข้อมูลที่ให้การสื่อสารหรือไม่ หากมีข้อขัดแย้งก็จะทำการแก้ไขทันที เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล และเพื่อตอบคำถามงานวิจัยและวัตถุประสงค์งานวิจัย แต่ละประเด็นอย่างชัดเจน

ภาพที่ 2 บรรยากาศการลงพื้นที่สำรวจโจทย์ปัญหาในพื้นที่

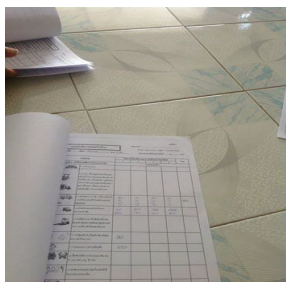
1. ขั้นตอนเตรียมการด้านอุปกรณ์สนามในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการหลากหลาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบถ้วนเชิงลึก โดยใช้อุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เครื่องบันทึกเสียง กล้องดิจิทัลที่สามารถบันทึกนิ่งและภาพเคลื่อนไหวได้ สมุดบันทึก ดินสอ ปากกา โดยผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษา ณ สถานที่จริงคือ หมู่บ้านตาเกษ ตำบลตาเกษ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้บริเวณสถานที่ศาลาประชาคมเพื่อเข้าทำการสนทนากลุ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล การตรวจติดตามผลการลงมือปฏิบัติการบัญชีครัวเรือน เป็นสถานที่เก็บข้อมูล

2. ขั้นตอนเตรียมการขั้นตอนการสนทนา

ด้านคำถามและการให้รหัส ผู้วิจัยได้ใช้คำถามหลักคำถามรอง และคำถามซ้ำเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ได้คำถามที่ถูกต้องตรงประเด็นมากขึ้น โดยทั่วไปการถามซ้ำมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สัมภาษณ์ให้คำตอบที่สมบูรณ์ ชัดเจน มีรายละเอียดต่อเนื่องโดยใช้รหัสคำถามแทนเป็น Q คำตอบจากผู้ให้สัมภาษณ์เป็น A โดยผู้วิจัยได้ทำการแนะนำตัวและบอกถึงวัตถุประสงค์ในการทำงานวิจัยในครั้งนี้แก่ผู้ร่วมสนทนาเพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศและได้ชักถามชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นการแลกเปลี่ยนการสนทนาเบื้องต้นก่อนที่จะเริ่มทำการสัมภาษณ์ (Kelly, 2001) ผู้วิจัยได้ทำการอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อตกลงวิจัยร่วมกันเบื้องต้นในชุมชน ความหมายของคำว่า การบัญชีครัวเรือน เศรษฐกิจพอเพียงและวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนให้แก่ผู้เข้าร่วมวิจัยด้วยภาษาพื้นบ้านที่เข้าใจง่าย เนื่องจากผู้ร่วมสนทนาส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน ดังนั้น การใช้คำถามและภาษาจึงต้องมีการระมัดระวังและอธิบายได้อย่างชัดเจน โดยเริ่มต้นคำถามด้วยการให้บอกถึงความรู้และความเข้าใจด้านการบัญชี แล้วได้นำเข้าสู่คำถามที่ได้เตรียมไว้ (Bogdan and Biklen, 2003) หลังจากที่ได้ทำการสอบถามตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการแล้ว ผู้ช่วยผู้วิจัยก็ได้ทำการแจกเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือน และการมีส่วนร่วมด้วยการแสดงความคิดเห็นตามประเด็นข้อคำถาม

ต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้สะท้อนออกมาให้ครอบคลุมในกระตาดแสดงความคิดเห็น ที่ผู้ช่วยวิจัยได้ทำการแจกให้ หลังจากนั้น ก็ทำการสรุปผลแต่ละประเด็นของแต่ละกลุ่ม แล้วขอความคิดเห็นร่วมถึงความถูกต้องในสิ่งที่ต้องการสะท้อนว่ามีความถูกต้องหรือไม่ หลังจากนั้นจึงทำการบันทึกข้อมูลอีกครั้ง

ภาพที่ 3 บรรยากาศการจัดการสนทนากลุ่ม และการมีส่วนร่วมในการสนทนา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ด้านบริบทพื้นที่และสภาพแวดล้อมทั่วไป

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 26 ปี - 49 ปี จำนวน 61 คน รองลงมาอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 49 คน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 73 คน รองลงมาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 55 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรและทำนา โดยมีรายได้ประมาณ 30,000 – 50,000 บาทต่อปี รองลงมาจากเงินเดือน/รับจ้าง/ค่าตอบแทน โดยมีรายได้ประมาณ 60,000 – 100,000 บาทต่อปี ซึ่งมีอาชีพเสริมสำคัญที่เป็นแหล่งที่มาของรายได้ คือ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และจักสาน นอกจากรายได้ประจำแต่ละครัวเรือนแล้ว รายได้ส่วนหนึ่งที่เป็นปัจจัยเสริมจะเกิดจากกลุ่มสตรีแม่บ้านและกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ชีวภาพ โดยมีทุนเน้นการรวม 1,000,000 บาท สำหรับรายจ่ายส่วนใหญ่เกิดจากหมวดการผลิตประมาณ 1,528,000 บาท/ปี รองลงมาเกิดจากหมวดอาหาร/ยารักษาโรค ประมาณ 850,300 บาท/ปี โดยการะหนี่สินผูกพันส่วนใหญ่เกิดจากธนาคารการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ประมาณ 1,408,500 บาท/ปี และเกิดจากกลุ่มองค์กรประมาณ 1,000,000 บาท/ปี โดยไม่มีภาระหนี้สินที่เกิดจากหนี้นอกระบบและนายทุนเลย

1.2 ด้านการเงิน

พบว่า ประชาชนบ้านตาเกษ มีการจัดสวัสดิการกองทุนต่างๆ ในหมู่บ้าน จำนวน 5 กองทุน ประกอบด้วย 1) กองทุนหมู่บ้าน 2) ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน 3) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 4) กองทุนผลิตข้าวชุมชน และ 5) กลุ่มสตรีแม่บ้าน โดยจะเป็นแหล่งในการหาเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิก ช่วยในเรื่องการส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่ม ระดมเงินออม ส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์และให้สมาชิกกู้ยืม และพบว่าไม่มีปัญหาด้านการพนันที่ถือเป็นรายจ่ายที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ถือเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการสร้างความมั่นคงของชีวิตที่ดี นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังมีนโยบายในการส่งเสริมให้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในครัวเรือน โดยเน้นการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ลดละเลิกอบายมุข ส่งเสริมการปลูกผักสวนครัว และประกอบอาชีพเสริม เช่น ทำสวน รับจ้าง เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน และพบว่ามีหลายครอบครัวที่สามารถสร้างรายได้จากการปลูกผักสวนครัว โดยเฉลี่ยประมาณ 400,000 บาทต่อปี นอกจากนี้ ประชาชนในชุมชนยังแน่วแน่ร่วมกันในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้สืบทอดและอนุรักษ์ไว้ จากปราชญ์ชาวบ้าน อาทิเช่น ความสามารถ จักรสานไม้ไผ่ ทอผ้าไหม การเพาะปลูก และขยายพันธุ์ด้วยการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคบริบทชุมชนของชุมชนบ้านตาเกษ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

พบว่า เมื่อสภาพทางสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูงขึ้นทำให้ประชาชนเริ่มที่จะให้ความสำคัญต่อวัตถุนิยมเพิ่มขึ้น สิ่งของบางอย่างถึงแม้เป็นสิ่งฟุ่มเฟือยแต่ในบางมุมก็นับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นที่แต่ละครัวเรือนจะตอบสนอง เช่น อินเทอร์เน็ตประจำบ้าน โทรศัพท์มือถือรุ่น Smart Phone เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นในการติดต่อสื่อสารหรือการทำธุรกรรมต่างๆ ที่มากขึ้น ทำให้บางครัวเรือนต้องมีการก่อหนี้สิน เพื่อตอบสนองต่อวัตถุและการบริโภคตามมา

ปัญหาของชุมชน

1. หนี้สินต่อครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจและผลกระทบของอาชีพที่ค่อนข้างมีข้อจำกัดในเรื่องของความหลากหลายของรายได้
2. ไม่มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ
3. มีการอพยพไปทำงานต่างถิ่น
4. การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและจากภายนอกยังคงมีน้อย
5. ขาดทักษะด้านการบริหารจัดการกลุ่มในชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพกลุ่มสตรีฯ ทำให้เกิดความต่อเนื่องของการดำเนินงาน
6. ในบางโครงการที่จัดทำขึ้นร่วมกันของหมู่บ้าน ยังขาดความเหมาะสมในการวางแผนส่งผลต่อการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังอาจไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และอาจเกิดความล่าช้าของความก้าวหน้าของงานเนื่องจาก การรับผิดชอบหลักในการเป็นผู้นำมักจะอยู่ที่กลุ่มคนปฏิบัติงานบางกลุ่มเท่านั้น
7. มีกระแสการใช้สินค้าฟุ่มเฟือย ยึดบริโภคนิยมเข้ามากระตุ้นและดึงดูดใจ
8. มีแนวโน้มในการพัฒนาที่ไม่สมดุล โดยมีสิ่งล่อใจด้านวัตถุมากกว่าที่กระทบกับการพัฒนาความสุจริตใจที่เพิ่มขึ้น

อุปสรรค/จุดอ่อนของชุมชน

1. ประชาชนค่อนข้างขาดความรู้ในการประกอบอาชีพที่หลากหลาย และไม่มีทักษะเสริมด้านอื่นๆ ทำให้มีรายได้จากอาชีพที่จำกัด
2. ในการสร้างโอกาสต่างๆ ในการทำกิจกรรมทั้งส่วนตัวและส่วนรวมค่อนข้างที่จะขาดงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งหมู่บ้านต้องเป็นผู้หางบค่าใช้จ่ายด้านเงินทุนเงิน โดยใช้วิธีการร่วมบริจาคหรือการทำผ้าป่า ถูกัน เพื่อรวบรวมเงินทุนสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่หมู่บ้านได้จัดทำขึ้น
3. ประชาชนเริ่มมีการใช้สินค้าฟุ่มเฟือย ยึดบริโภคนิยม

จุดแข็งของชุมชน

1. ชุมชนมีกองทุน แหล่งเงินทุนในชุมชน
2. ชุมชนมีการรวมกลุ่ม มีกลุ่ม/องค์กรที่เข้มแข็ง
3. ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำกลุ่มองค์กร มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ
4. คนในชุมชนมีความสามัคคีกันและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานดี
5. ประชาชนมีความต้องการอยากจะพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง
6. ประชาชนมีทัศนคติที่ดีในการเปิดใจยอมรับโอกาสและการมีส่วนร่วมต่างๆ ทั้งทางด้านวิชาการ ความคิด การสร้างอาชีพ การวางแผนการดำเนินชีวิตจากทั้งในและนอกหน่วยงานที่ได้เข้ามาส่งเสริม
7. ประชาชนมีการนำแนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในแต่ละครัวเรือน และอยู่แบบแบ่งปันฉันพี่น้อง ทำให้เมื่อมีการขอความร่วมมือมักจะได้รับด้วยความเต็มใจและพร้อมเพรียง

โอกาสของชุมชน

1. สามารถบริหารจัดการแหล่งเงินทุนในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกในชุมชนได้
2. สมาชิกในชุมชนได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในชุมชน
3. มีกลุ่ม/องค์กรที่เข้มแข็งสามารถบริหารจัดการพัฒนาชุมชนได้
4. มีหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน องค์กรเครือข่าย ให้การส่งเสริมสนับสนุน ทั้งในด้านงบประมาณและให้ความรู้ทางวิชาการ เป็นที่ปรึกษาได้

ภาพที่ 4 การสร้างรายได้จากกลุ่มอาชีพและรายได้จากครัวเรือน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเบื้องต้นเพื่อหาความเป็นไปได้ในการสร้างเสริมชุมชนต้นแบบด้านความสมดุลทางการเงิน หมู่บ้านตาเกษตำบลตาเกษ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากประชาชนค่อนข้างขาดความรู้ในการประกอบอาชีพที่หลากหลาย และไม่มีทักษะเสริมด้านอื่นๆ ทำให้มีรายได้จากอาชีพที่จำกัด รวมทั้งขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณและการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องจากโครงการต่างๆ ทำให้เกิดการหยุดชะงักและขาดควบคุม ติดตามอย่างได้ผลแท้จริง แต่เนื่องจากชุมชนบ้านตาเกษมีความเข้มแข็งด้านความสามัคคีและการเปิดใจรับทางด้านการพัฒนาในเรื่องต่างๆ รวมทั้งลักษณะผู้นำชุมชนที่มีภาวะผู้นำและความสำนึกรักพัฒนาบ้านเกิด ร่วมกับวัยรุ่นในหมู่บ้านที่ให้ความร่วมมือเป็นแกนนำที่เข้มแข็งในการพัฒนาและริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลตาเกษ ธนาคารเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร เป็นต้น เป็นอย่างดี ตลอดจนการรวมกลุ่มอาชีพที่เป็นการเสริมรายได้ เช่น การทำกระเป๋าทาสติก การปลูกพืชผักสวนครัว ที่สามารถสร้างรายได้เสริมได้อีกช่องทาง ประกอบกับ การรณรงค์ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขทุกประเภททำให้ชุมชนตาเกษเป็นชุมชนสีขาว สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขพอเพียงและมีความสุข จึงเป็นโอกาสที่ดีที่จะสร้างแนวทางส่งเสริมให้เป็นชุมชนที่มีความสมดุลทางการเงินในการต่อยอดงานวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2557 โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์กนก โตสุรัตน์ ที่ปรึกษาอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กองวิจัยทุกท่านของมหาวิทยาลัย ขอขอบคุณประชาชนในชุมชนบ้านตาเกษทุกคน ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนทีมวิจัยนักศึกษาโปรแกรมวิชาการบัญชีทุกคนที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงวัตถุประสงค์อย่างดี ซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณในความเมตตาของท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- งานวิจัยและพัฒนา. (2555). **คู่มือการจัดทำรายงานการวิจัยและการสร้างสรรค์**. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ภัทรา เรื่องสินภิญญา. (2554-2555). **บัญชีครัวเรือน “เรื่องใกล้ตัวที่ถูกลืมข้าม” Home Accounting**. วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร. 7(1). 1-20.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเขยุง. (2555). **แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. 1-50.
- Bogdan. R. C., and Biklen. S. K. (2003). **Qualitative research for education : An Introduction to theory and methods**. (4th ed). Needtham Heights. MA: Aiiyn and Bacon.
- Clark M. J., Cary S., Diemert G., Ceballos R., Sifuentes M., Atteberry I., Vue F., and Trieu S. (2003). **Involving Communities in community assessment**. Public Health Nursing. 20: 456-463.